

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 1 беті

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ медицина колледжі

**«Фармацевтикалық тауартану» пәні бойынша
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ**

№10 тақырып: «Байлап тану материалдары. Медициналық гипс»

Мамандығы: 0306000-Фармация

Курсы: 3

Семестрі: 5

Құрастырушы: Баркизатова Г.Б.

Шымкент, 2020

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУ		7 беттің 2 беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасының мәжілісінде қаралып, бекітілді.

Қаттама № «19» «25» 05 2020 ж.

Каф. мең., фарм.ғ.д., профессор — Шертаева К.Д.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 3 беті

1. Сабақтың тақырыбы: Байлап таңу материалдары. Медициналық гипс.

2. Сағат саны: 4 сағат

3. Сабақ түрі: тәжірибелік

4. Сабақтың мақсаты:

- **Оқыту:** оқушыларды байлап-таңу материалдарды сақтау ережелерімен таныстыру.
- **Тәрбиелік:** оқушылардың фармация мамандығын меңгеруде фармацевтикалық тауартануды білуі халыққа фармацевтикалық көмек көрсетуде дұрыс патриоттық сезімін қалыптастыру
- **Дамыту:** Фармацевтикалық тауартану тұрғындарды медициналық және дәрілік заттар көмегін көрсетуді ұйымдастыруды жаңа фармацевтикалық концепциясы барысында дамыту.

5.Оқыту әдісі: Семинар, презентация, глоссарий

6.Материалды-техникалық жабдықталуы:

- а) техникалық құралдар: компьютерлер,интерактивті тақта,мультимедиялық құрылғы;
- ә) көрнекі және дидактикалық құралдар: студенттерге арналған нұсқаулық, мультимедиялық қамсыздандыру;
- б) оқыту орны: 217 аудитория.

7.Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Шертаева К.Д. Жанбырбаева А.Д.«Медициналық және Фармацевтикалық тауартану». Шымкент, 2011;
2. Васнецова О.А. Медицинское и фармацевтическое товароведение - Практикум М.: Изд. Группа «ГЭОТАР - медиа» 2005-704 с.
3. Умаров С.З. и др. Медицинское и фармацевтическое товароведение: Учебник/ - М.: ГЭОТАР – Мед. 2004-368 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан. Под.ред. Махатова Б.К. – Шымкент. -2005. –246 с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	K044-40/19-2020 7 беттің 4 беті
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	

8. Ұйымдастыру кезеңі: 11 мин 6%

Оқушылардың сабаққа қатысуын тексеру
 Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру
 Сабақтың мақсаты мен міндеті.

9. Оқушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру: 27мин 15%

10. Жаңа сабақты түсіндіру: 54мин 30%

11. Оқушылардың өз бетінше атқаратын жұмысы: 63мин 35%

12. Жаңа тақырыпты бекіту: 18мин 10%

13. Сабақты қорытындылау: 3,5мин 2%

14. Үйге тапсырма беру: 3,5мин 2%

АҚПАРАТТЫҚ-ДИДАКТИКАЛЫҚ БЛОК

Байлап-таңу материалдарына медициналық мақта, компрестік мақта, медициналық дәке, бинттер жатады.

Медициналық мақта гигроскопиялық және компрестік болып бөлінеді.

Гигроскопиялық мақта қолдануына байланысты 3 түрге бөлінеді:

- Көзге арналған;
- Гигиеналық;
- Хирургиялық.

Медициналық гигроскопиялық мақта мақсары қағазды жұмсақ талшықтардан тұрады, иіссіз және ақ түсті. Гигроскопиялық қасиеттері үшін шикізатты алдымен майсыздандырады (дайын мақтада май және воск заттарының үлесі 0,3-0,5 % жоғары болмау керек, себебі бұл қасиетін білдіреді).

Медициналық гигроскопиялық мақтаға қойылатын талаптар:

– Мақта жақсы таралған болуы керек, таралмаған тығыз талшықтар үлесі 1,5% мақта шаңының үлесі 0,1-0,2% жоғары болмау керек.

– Мақтаның сулы сығындысының бейтараптылығы (Рн – 7,0-7,5). Оны қызыл және көк лакмус қағазымен анықтауға болады.

– Мақтаның ылғалдығы- 8,0%, ал вискозды мақтаның 9,2% жоғары болмау керек;

– Мақта құрамында хлорлы, күкірқышқылды, кальций тұздарының қосылыстары болмауы керек. Оны анықтауды ерітінділердің опалесценцияларын салыстыру арқылы анықтайды.

Өндірісте залалсыздандырылған және залалсыздандырылмаған мақта шығарылады. Залалсыздандырылған мақтаны сақтау мерзімі бес жылдан кем болмау керек.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУ		7 беттің 5 беті

Компресстік мақта – мақсары қағазды талшықтардан тұрады, бұл мақтаны майсыздандырмайды, осы себептен мақтаны осы түрін жараның бетіне тікелей қоюға болмайды. Компресстік мақтаны шиналармен және компресстерді қойған кезде қолданады.

Алигнин екі түрге бөлінеді: А түрі - байлап-таңу материалы, ал Б түрі – орау-буу материалы ретінде қолданылады. Алигнин ағаштан алынады, көп қабатты мыждалған парақтар – ендігі 600-700 мм, ұзындығы – 600ден 2600мм түрінде шығарылады.

Алигниннің кемшіліктері – ұзақ сақталуда тез тозуы, декструкциялануы (ұнтаққа айналып кетуі) және жоғары ылғадықта еріп кетуі. Алигниннің эластикалық қасиеті төмен, сондықтан байлап-таңуда мақтамен қолданылады.

Медициналық дәке – сирек торы тәрізді мата. Екі сорты шығарылады – ағартылған гигроскопиялық және қатты. Дәкенің арнайы түрлеріне қан тоқтатқан және гемостатикалық дәкелер жатады.

Дайын дәкелердің түрлері:

- Қан тоқтатқыш дәке;
- Гемостатикалық дәке;
- Дәкелі-мақталы жастықшалар;
- Дәкелі-мақталы лента;
- Дәкелі бинттер;
- Гипстік бинттер;
- Эластикалық медициналық гипс;
- Түтікшелі медициналық бинттер;
- Эластикалық түтікшелі бинттер;
- Байлап-таңу пакеттері;
- Бекіткіш контурлы таңбалар;
- Дәкелі салфеткалар;
- Пенопластан жасалған салфеткалар;
- Дәкелі шариктер.

Байлап-тану материалдарын сақталуы.

Таңу материалдарын құрғақ желдетілетін үй-жайда іші ашық бояумен боялған шкафтарда, сөрелерде және тұғырықтарда сақтайды, олар таза ұсталуы қажет. Таңу құралдары қойылған шкафтарды дүркін-дүркін 0,2 пайыз хлорамин әкпен сүртіп отырады.

Стерильденген таңу материалдары (бинттер), дәке салфеткалары, мақта зауыттық орауда сақталады. Оларды бірінші ашылымдағы орауда сақтауға болмайды.

Стерильденбеген таңу маериалдары (мақта, дәке) тығыз қағазға немесе түктерге (қаптарға) салып, сөрелерде немесе тұрғылықтарда сақтайды.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	К044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	
7 беттің 6 беті	

Гипстік таңулар травматологияда және ортопедияда созылмалы иммобилизацияның негізгі түрі болып саналады. Оларды арнайы столдарда көмекші материалдармен салып уақыт өткен соң алып тастайды.

Гипс. Ол өз кезегінде – кальций сульфат болып табылады CaSO_4 , табиғатта екі молекуласуы бар түрінде таралған $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$; ол өзі ақ түсті, кейде сұршыл-жасыл түсті, яғни ол табиғатта таөа күйінде өте сирек кездеседі. Гипсті алу үшін, оны жарамды ету үшін оны +130, +200қ С-та қыздырады; сол кезде ол өз құрамындағы суын жоғалтып жартылай гипске немесе ангидридке айналады. $(\text{CaSO}_4)_2 \cdot \frac{1}{2}\text{H}_2\text{O}$. Күйдіріп болған соң гипсті майдалап, ұнтақтап фосовать етіп тастайды яғни арнайы қалташаларға немесе бөшкелерге салып тастайды.

Гипстің сапасын алдын-ала органолептикалық тексереді. Жоғары сапалы гипс құрғақ, түйіршіксіз, ақ түсті, бидай ұны секілді консистенциялы, қолмен ұстағанда оңай себеленеді. Жоғары сапалы гипс сумен араласқанда өзінің түсін және иісін өзгертпеу керек; ал гипс төмен сапалы болса ол сумен араласқанда сұр түске айналып дымқыл жағымсыз иіс шығады (күкіртқышқылының). Сол сияқты гипстің сапасын анықтауда бірнеше әдіс бар:

1. Гипстің аз мөлшерін бүйрек тәрізді тазикке салып, сумен араластырады яғни мына қатынаста: 1 бөлек су +2 бөлек гипстен қаймақ тәрізді консистенция түзілгенше араластырамыз. Тазиктегі түзілген масса ені 1-2 см-ден аспау керек; 6-7 минуттан кейін гипс қатаяды, сол қатайған пластинканы жерге бірнеше рет ұрып көргенде сол қатты күйде қалу керек, ал сынған жағдайда майда ұсақтанбай сыну керек.
2. Гипстың аз мөлшерін алып тең мөлшерде сумен араластырамыз, түзілген массадан диаметрі 2-3 см етіп шарик жасаймыз; масса қатайған соң шариктерді полға тастап көреміз; сонда ол бүтін күйде қалмау керек және бірнеше бөлікке бөлінеді; яғни сапасы төмен гипс өте жай қатаяды (6-8 минуттан көп) және өте майда бөліктерге бөлініп кетеді (ұсақтанады).
3. Гипсті құрғақ бөлмеде сақтау керек. Егер гипс ылғалданса, оның сапасын кептіргіш шкафта 120-130⁰С-та 6-8 саға қайта кептіреміз, (қабат қалыңдығы 5-6см) және периодты түрде орналастырамыз. Гипсті аузы ашық ыдыста, яғни газда кептіруге болмайды, ол жағдайда ол ыдырап кетуі мүмкін және 600⁰С-та жарамсыз гипс түзіледі және оны “өлік” гипс деп те атайды.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	K044-40/19-2020 7 беттің 7 беті
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	

15. Бақылау сұрақтары

1. Байлап-таңу материалдары және сипаттамасы.
2. Мақта, оның түрлері. Мақтаның тауартанулық талдануы.
3. Алигнин, түрлері. Сапасына қойылатын талаптар.
4. Медициналық дәке. Дәкенің тауартанулық талдауы.
5. Дәкеден жасалған дайын заттар, олардың сипаттамасы
6. Бинттердің түрлері. Оралып-бууылуы, маркировкасы, өлшемдері және сақталуы.
7. Байлап-таңу заттардың басқа да түрлері (қорғаушы жұқа қабықшалар, таңғыштар).
8. Байлап-таңу заттардың тауартанулық талдауы.
9. Байлап-таңу материалдардың зиянсыздандыру әдістері.
10. Байлап-таңу заттардың сақталуы және тасымалдануы.
11. Медициналық гипстің алыну қасиеттері және медициналық мекемелерде сақтау ерекшеліктері.